

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: קיץ תשפ"ו, 2026
מספר השאלון: 8281
שם התלמיד/ה: _____

ספרות עברית וכללית

שאלון 8281 (70%)

הוראות לנבחן

מדינת ישראל

משרד החינוך

סוג הבחינה: בגרות

מועד הבחינה: קיץ תשפ"ו, 2026

מספר השאלון: 8281

ספרות עברית וכללית

הוראות

א. משך הבחינה: שתיים וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.

פרק ראשון: סיפור קצר

פרק שני: דרמה

פרק שלישי: רומאן ונובלה

פרק רביעי: שירה

יש לבחור בשלושה פרקים ולענות על השאלות לפי ההוראות בכל פרק (לכל פרק – $\frac{1}{3}$ נקודות).

ג. חומר עזר מותר בשימוש: רשימת יצירות.

ד. הוראות מיוחדות:

(1) יש לרשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרתם לענות עליה.

(2) יש לשים לב לכתב, לכתיב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.

(3) אין להדגים באמצעות אותה היצירה בתשובות שונות.

(4) לנבחנים אינטרניים: חובה לצרף למחברת הבחינה את רשימת היצירות שנלמדו.

לנבחנים אקסטרניים ונבחני משנה: תימסר רשימת יצירות.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.

כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

הנחיות מיוחדות למועד זה (שאגת הארי):

בשאלון זה שלושה פרקים:

פרק ראשון: סיפור קצר ושירה

פרק שני: דרמה

פרק שלישי: רומאן ונובלה

יש לענות על שלוש שאלות מן הפרק הראשון (חובה) – 66 נקודות (לכל שאלה 22 נקודות),

ועל שאלה אחת או מן הפרק השני או מהפרק השלישי – 34 נקודות.

סך הכול – 100 נקודות.

תוספת זמן של 15%.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון – סיפור קצר

אם בחרתם בפרק זה ענו על שתיים מן השאלות 1-4 (לכל שאלה – 16% נקודות).
שימו לב: בשאלות 1-2 אפשר לענות גם על פי הסיפור "חג מולד אחד" מאת טרומן קפוטה.
אין להדגים באמצעות אותה היצירה בכמה תשובות.

1. פתיחה וסיום

(16% נקודות; במועד זה: 22 נקודות)

אילו ציפיות מעוררת הפתיחה של סיפור קצר שלמדתם? הסבירו אילו פרטים בפתיחה מעוררים אותן.
האם במהלך הסיפור או בסיומו הציפיות האלה מתממשות?
הסבירו והדגמו את דבריכם.

2. מעבר בין מקומות

(16% נקודות; במועד זה: 22 נקודות)

בסיפורים קצרים רבים יש תיאור של מעבר ממקום למקום, והוא משקף שינויים במצבה החברתי או בעולמה הפנימי של דמות מרכזית.
הסבירו והדגמו קביעה זו על פי סיפור קצר שלמדתם.

3. חג מולד אחד

(16% נקודות; במועד זה: 22 נקודות)

חג מולד אחד / טרומן קפוטה
תארו ניגוד בין שתי דמויות או שני מקומות בסיפור "חג מולד אחד", והסבירו את התרומה של ניגוד זה לעיצוב משמעות הסיפור.

4. סיפור שלא נלמד

(16% נקודות; במועד זה: 22 נקודות)

(ראו בנספח: מי כמונו יודע)

סיפור שלא נלמד

לפניכם הסיפור "מי כמונו יודע" מאת אתגר קרת*. קראו אותו, וענו על השאלה שאחריו.
יצירה ארספואטית היא יצירה העוסקת במקורות שלה, בתהליכי היצירה ובדמות היוצר.
הסבירו והדגמו כיצד מאפיינים אלה באים לידי ביטוי בסיפור "מי כמונו יודע".

פרק שני – דרמה

אם בחרתם בפרק זה, ענו על אחת מן השאלות 5-8 (33% נקודות).

טרגדיות של סופוקלס: "אנטיגונה", "אדיפוס המלך"

טרגדיות של שקספיר: "המלט", "המלך ליר", "מקבת", "אותלו", "רומיאו ויוליה"

5. טרגדיה – מניעים בעלילה

(33% נקודות; במועד זה: 34 נקודות)

רדיפת האמת, רדיפת הצדק, אהבה, הזדהות, קנאה, שנאה ונקמה הן מניעים העומדים במרכז העלילה של טרגדיות רבות.

איזה (או אילו) מן המניעים האלה עומד (או עומדים) במרכז העלילה של טרגדיה שלמדתם? הסבירו והדגישו את דבריכם על פי שתי סצנות מן הטרגדיה.

6. טרגדיה – הטעות הטרגית

(33% נקודות; במועד זה: 34 נקודות)

תארו את הטעות הגורלית בטרגדיה שלמדתם.

ציינו את השלב בטרגדיה שבו התרחשה הטעות, את המניעים או הסיבות לגרימת הטעות, ואת תוצאותיה. הדגישו את דבריכם.

מחזה מודרני (מן המאה ה-19 או מן המאה ה-20)

7. מחזה מודרני – מאבק

(33% נקודות; במועד זה: 34 נקודות)

במחזות רבים יש מאבק בין דמויות.

תארו מאבק מרכזי במחזה שלמדתם. הסבירו והדגישו אם הסיבות למאבק זה הן אישיות או אידאולוגיות-עקרוניות או שמא שילוב של כל הסיבות האלה.

8. מחזה מודרני – ניכור והשפלה

(33% נקודות; במועד זה: 34 נקודות)

במחזות מודרניים רבים מתוארת חוויה של ניכור, זרות או השפלה.

תארו חוויה כזו במחזה המודרני שלמדתם, והסבירו כיצד היא באה לידי ביטוי בשתי סצנות מן המחזה.

פרק שלישי – רומאן ונובלה

אם בחרתם בפרק זה, ענו על אחת מן השאלות 9–11 (33% נקודות).
שימו לב: בשאלות 9–10 אפשר לענות גם על פי הרומאן "1984" מאת ג'ורג' אורוול.

9. קרבה בין דמויות

(33% נקודות; במועד זה: 34 נקודות)

ביצירות רבות מתואר תהליך שבו נוצרת קרבה בין דמויות.

תארו תהליך כזה ברומאן או בנובלה שלמדתם, והסבירו את תרומתו לבניית משמעות היצירה.

10. ניגוד ערכים

(33% נקודות; במועד זה: 34 נקודות)

לפניכם רשימה של שישה זוגות ביטויים מנוגדים: תושייה – חוסר אונים; אומץ – פחד; אכפתיות – אדישות; נאמנות – בוגדנות; שייכות לקבוצה – אינדיבידואליות; אהבה – שנאה.
בחרו בזוג אחד של ביטויים מנוגדים, והסבירו כיצד הניגוד ביניהם בא לידי ביטוי ברומאן או בנובלה שלמדתם.
הדגימו את דבריכם.

11. 1984

(33% נקודות; במועד זה: 34 נקודות)

1984 / ג'ורג' אורוול

ביצירות רבות, במהלך העלילה, חל שינוי ניכר בדמות המרכזית.
לדעתכם, האם קביעה זו מתאימה לדמותו של וינסטון סמית' ברומאן "1984"?
נמקו והדגימו את דבריכם.

פרק רביעי – שירה

אם בחרתם בפרק זה, ענו על שתיים מן השאלות 12–28 (לכל שאלה – 16% נקודות).

קובץ ב

12. ישנה בחיק ילדות – יהודה הלוי

(16% נקודות; במועד זה: 22 נקודות)

(ראו בנספח: ישנה בחיק ילדות)

קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.
הסבירו את התרומה של השאלות והדימויים בשיר לעיצוב עמדתו של הדובר.
הדגימו את דבריכם.

13. זמן הנערות חלף – טדרוס אבולעאפיה

(16% נקודות; במועד זה: 22 נקודות)

(ראו בנספח: זמן הנערות חלף)

קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.
תארו את ההבדלים בין דמות הדובר ובין דמות ה"לץ" בשיר, והסבירו את התרומה של הבדלים אלה לבניית משמעות השיר.

14. הכניסיני תחת כנפך – חיים נחמן ביאליק

(16% נקודות; במועד זה: 22 נקודות)

(ראו בנספח: הכניסיני תחת כנפך)

קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

" הכניסיני תחת כנפך' הוא שיר וידוי נוקב על החיים שהתרוקנו מכל תוכן ובמיוחד מן הסיכוי לאהבה" (אבנר הולצמן, מולדת במילים: תחנות בספרות העברית, 2024, עמ' 206). הסבירו והדגימו קביעה זו.

15. היא יושבה לחלון – חיים נחמן ביאליק

(16% נקודות; במועד זה: 22 נקודות)

(ראו בנספח: היא יושבה לחלון)

קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

בתחילת השיר הדובר פונה אל הקברה, ובסוף השיר הוא פונה אל הטבע.

הסבירו מהי המטרה של הדובר בכל אחת מן הפניות, ומה אפשר ללמוד מכך על היחס שלו כלפי רחלה.

16. עוד חוזר הניגון – נתן אלתרמן

(16% נקודות; במועד זה: 22 נקודות)

(ראו בנספח: עוד חוזר הניגון)

קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

הסבירו כיצד תיאור מערכת היחסים בין ההלך ובין העולם מסייע בעיצוב הרעיונות המרכזיים בשיר. הדגימו את דבריכם.

17. להשאיר – שלמה טנאי

(16% נקודות; במועד זה: 22 נקודות)

(ראו בנספח: להשאיר)

קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

על פי הדובר בשיר, מהי דרך החיים הראויה?

הסבירו והדגימו שתיים מדרכי העיצוב בשיר המסייעות בתיאור דרך חיים זו.

18. איתקה – קונסטנדינוס קוואפיס

(16% נקודות; במועד זה: 22 נקודות)

(ראו בנספח: איתקה)

קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

פרשו את הבית השלישי בשיר, והסבירו את תרומתו לבניית משמעות השיר.

19. חצי האי – שיימוס היני

(16% נקודות; במועד זה: 22 נקודות)

(ראו בנספח: חצי האי)

קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

בשיר זה הטבע משקף את חיי האדם.

הסבירו והדגימו קביעה זו.

קובץ 1

20. בכל לבי אמת – יהודה הלוי

(16% נקודות; במועד זה: 22 נקודות)

(ראו בנספח: בְּכָל לִבִּי אֱמֶת)

קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

בחרו בשלושה מן הכינויים של האל בשיר, והסבירו כיצד כינויים אלה מעצבים את היחס של הדובר כלפי האל.

21. שחי לאל – שלמה אבן גבירול

(16% נקודות; במועד זה: 22 נקודות)

(ראו בנספח: שְׁחִי לְאֵל)

קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

בשיר זה המשורר מדמה את הנשמה לאלוהים.

תארו דמיון זה, והסבירו כיצד הוא תורם לעיצוב השקפת עולמו של הדובר בשיר.

22. לבדי – חיים נחמן ביאליק

(16% נקודות; במועד זה: 22 נקודות)

(ראו בנספח: לְבָדִי)

קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

"וְאֵהִי / עֲמָהּ יָחַד בְּצָרָה." (בית 3)

על פי המתואר בשיר, השכינה והדובר הם שותפים ל"צרה".

מהי ה"צרה" המוזכרת בשיר, והאם יש לה פתרון? הסבירו והדגישו את דבריכם.

בתשובתכם התבססו על אמצעי אומנותי אחד התורם להבנת משמעות ה"צרה" בשיר.

23. ים הדממה פולט סודות – חיים נחמן ביאליק

(16% נקודות; במועד זה: 22 נקודות)

(ראו בנספח: יָם הַדְּמָמָה פּוֹלֵט סוּדוֹת)

קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

בשיר זה באים לידי ביטוי שני ניגודים: הניגוד בין דממה ושתיקה לרעש וקול והניגוד בין חשכה ולילה לאור וזריחה.

הסבירו והדגישו את התרומה של ניגודים אלה להבנת עולמו של הדובר בשיר.

24. אמת אחת ולא שתיים – אורי צבי גרינברג

(16% נקודות; במועד זה: 22 נקודות)

(ראו בנספח: אֱמֶת אֶחָת וְלֹא שְׁתֵּיִם)

קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

בשיר מתואר ניגוד אידאולוגי בין שתי תפיסות.

הסבירו והדגישו כיצד ניגוד זה בא לידי ביטוי בשיר. בססו את תשובתכם על שלוש תמונות מן השיר.

25. ירושה – חיים גורי

(16% נקודות; במועד זה: 22 נקודות)

(ראו בנספח: יְרֵשָׁה)

קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

מהו ההבדל בין סיפור העקדה המתואר בשיר זה ובין סיפור העקדה המקראי?

הסבירו והדגישו את המשמעות של הבדל זה.

26. מזמור – אדמיאל קוסמן

(16% נקודות; במועד זה: 22 נקודות)

(ראו בנספח: מְזִמֹּר)

קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

מהו הניגוד שבא לידי ביטוי בשיר?

הסבירו את התרומה של ניגוד זה ושל השימוש בפנייה ישירה ובלשון יום־יומית לעיצוב מערכת היחסים בין

הדובר ובין הנמען.

הדגישו את דבריכם.

27. תביא איזה חידוש – אלחנן ניר

(16% נקודות; במועד זה: 22 נקודות)

(ראו בנספח: תְּבִיא אֵיזָה חִדּוּשׁ)

קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

מהי הבקשה של הדובר בשיר?

הסבירו והדגישו את התרומה של שני ארמזים מן השיר ושל הסגנון הלשוני בשיר להבנת הבקשה של הדובר.

28. שיר שלא נלמד

(16% נקודות; במועד זה: 22 נקודות)

(ראו בנספח: שיר ללא שם)

שיר שלא נלמד

לפניכם שיר ללא שם מאת חדווה הרכבי*. קראו אותו, וענו על שני הסעיפים א–ב שאחריו.

"הַמָּקוֹם שֶׁלֹּא אֶכְפֹּת לְאֶף אֶחָד מֵאֶף אֶחָד" (בית 2)

למרות תיאור זה של "המקום" יש בשיר גם חסד.

א. על פי הבית השני בשיר, כיצד מתואר "המקום", ומה אפשר ללמוד מן התיאור הזה על המצב הרגשי

של הדוברת?

הסבירו והדגישו את דבריכם.

(10 נקודות)

ב. תארו את החסד בשיר, והסבירו את חשיבותו בעבור הדוברת.

(6% נקודות)

נספח – הטקסטים

מי כמונו יודע

אתגר קרת

האיש שישב מולי בבית הקפה לא הפסיק לדבר. הוא היה אמריקאי, וסיפר לי שכתב שלושה ספרים, שאחד מהם זכה בפרס בינלאומי חשוב מאוד שלא שמעתי עליו מעולם. הוא דיבר מהר, כאילו יש לו יותר מדי דברים להגיד והוא חייב להספיק את כולם, וכל משפט שני שלו התחיל ב"ומי כמונו יודע..." זה גרם לי להרגיש כאילו אנחנו ישות אחת, תאומים סיאמיים שאומנם יכולים לנופף עצמאית, כל אחד בזרועותיו שלו, אבל חולקים לב אחד גדול וכואב שפועם כמו מטרונום ענקי שרק הוא ואני יכולים לשמוע. "...ומי כמונו יודע", הוא אמר שוב, "שיצירה היא בסך הכול פעולת הסחה. מראית עין של מציאות קרנבלית רוחשת שאמורה להסיח את דעתנו מהמציאות האמיתית הקרה, המאכזבת ונטולת הנשמה".

הסופר האמריקאי למד כתיבה באוניברסיטה נחשבת במידווסט וסיים את לימודיו שם בהצטיינות. הוא הקים משפחה, איבד ילד בתאונת דרכים נוראה, התגרש, התגיר, התפקד והצטרף לתנועה חברתית עולמית הדוגלת במינימליזם. הוא סיפר לי בגאווה שיש בבעלותו רק שני זוגות תחתונים ועט אחד. "בן אדם צריך תמיד שיהיה לו עוד זוג תחתונים, להחלפה, אבל עט?" הוא קרץ לי, "אחד זה די והותר".

אמרתי לו שאני כותב במחשב, והוא נד בראשו בעצב. "זה מציב אותך בעמדת חולשה", הוא התריע. "עט זה עט, אבל מחשב זה כבר חשמל, תמיכה טכנית, עדכוני תוכנה ועוד כל מיני דברים שיכולים לעמוד בינך לבין היצירה". הנהנתי. אולי באמת עדיף לכתוב בעט. "אם זו לא שאלה אישית מדי", הוא אמר בקול רך, "כמה זוגות תחתונים יש לך בארון?" אמרתי לו שאני לא זוכר. ידעתי שיש לי לפחות עשרים, אבל פחדתי להעלות את זה. פחדתי שזה ירחיק בינינו. "תראה איזו שקיעה", אמר לי הסופר האמריקאי והצביע אל מעבר לכתפי הימנית. הסתובבתי אחורה מתוך נימוס. השמש בדיוק התחילה לשקוע בים. "אני ואתה, אנחנו בני מזל", הוא אמר. "תחשוב על זה. בזמן שהאדם הממוצע חווה את יופייה של השקיעה רק לרגע קצר אחד, אתה ואני יכולים, בעזרת הכתיבה, לשמר את היופי הזה לנצח". זאת באמת הייתה שקיעה יפה, אבל הצוואר שלי התחיל לכאוב. "אני הולך לכתוב על השקיעה הזאת", אמר לי הסופר האמריקאי בטון נחוש שנשמע כמעט כמו איום. "גם אני", אמרתי, "גם אני". כבר אז ידעתי שהסיפור הבא שלי הולך להיות על מישור שנתפס לו הצוואר.

* אתגר קרת – סופר, תסריטאי, קומיקסאי ופזמונאי ישראלי. זכה בפרסים בארץ ובעולם, ובהם פרס ראש הממשלה לסופרים עבריים (1996), פרס ספיר (2019), פרס וינגייט הבריטי (2008) ופרס הספר הזר בסנט פטרבורג (2012). מספריו: צינורות (1992); פתאום דפיקה בדלת (2010). הסיפור לקוח מהספר אוטוקורקט, הוצאת כנרת זמורה דביר, 2024, עמ' 126–127.

ישנה בחיק ילדות

יהודה הלוי

ישנה בחיק ילדות, למתי תשכבי! / דעי כי נעורים פנערת ננערו!
הלעד ימי השחרות? קומי צאי, / ראי מלאכי שיבה במוסר שחרו,
והתנערי מן הזמן, כצפרים / אשר מרסיסי לילה יתנערו.
דאי כדרור למצא דרור ממעלך / ומתולדות ימים כימים יסערו.
היי אחרי מלךך מרדפת, בסוד / נשמות אשר אל טוב ה' נהרו!

זמן הנערות חלף

טדרוס אבולעאפיה

זמן הנערות חלף והלך - / ולעבד אל אני צועק ונמלך
ושב כל בטחוני על אדני / והוטל כל יחבי בו והשלך.
ובמה, בן אנוש, יגאה לבכך / בממלכה שפלה שבחדלך?
הלא כל היצור עפר ואפר - / ואיך תגאה עלי עפר במשלך?
וממשלת זמן אמאס, ואתאב / מצא מסלול לעולם בא ומהלך.
ואמרת לי ללך, כי רם לבבו / למען בזמן משל ומלך:
"אני אמלך בעולם הנפשות - / ועל עולם מלכך לך מלך-לך!"

הכניסיני תחת כנפך

חיים נחמן ביאליק

הכניסיני תחת כנפך,

והיי לי אם ואחות,

ויהי חיקך מקלט ראשי,

קן-תפלותי הנדחות.

ובעת רחמים, ביה-השמשות,

שחי ואגל לך סוד יסורי:

אומרים, יש בעולם נעורים —

היכן נעורי?

ועוד רז אחד לך אתודה:

נפשי נשרפה בלהבה;

אומרים, אהבה יש בעולם —

מהזאת אהבה?

הכוכבים רמו אותי,

היה חלום — אך גם הוא עבר;

עתה אין לי כלום בעולם —

אין לי דבר.

הכניסיני תחת כנפך,

והיי לי אם ואחות,

ויהי חיקך מקלט ראשי,

קן-תפלותי הנדחות.

היא יושבה לחלון

חיים נחמן ביאליק

היא יושבה לחלון
ושורקה שָׁעָרָה,
בְּעֵינֵיכֶם היא פְּרוּצָה
ובְּעֵינֵי היא בָּרָה.

מר לי מר, לבי
היום עלי רע,
אם רחלה איננה –
אני אנה בא?

פה יש לבָּרִיּוֹת
והולכות הן רכיל,
אך רחלה לי היא
ואנכי לרחל.

מר לי מר, לבי
היום עלי רע,
אם רחלה איננה –
אני אנה בא?

בערב כִּי־אֶצֵּא
אל מְשֻׁעוֹל הַקֶּמָה –
ורחלה אין עמי –
אין עמי הַנֶּשֶׁמָה.

מר לי מר, לבי
היום עלי רע,
אם רחלה איננה –
אני אנה בא?

שָׁבָלִים, גְּבֻעוֹלִים,
לרחלה שָׂאוּ שְׁלוֹמִי
ועָנוּ בִּי: אם תֵּאָחֵר –
ומתי במקומי.

מר לי מר, לבי
היום עלי רע,
אם רחלה איננה –
אני אנה בא?

עוד חוזר הנגנון

נתן אלתרמן

עוד חוזר הנגון שזנחת לשוא
והדרך עודנה נפקחת לארץ
וענן בשמיו ואילן בגשמיו
מצפים עוד לך, עובר ארח.

והרוח תקום ובטיסת נדודות
יעברו הברקים מעליך
וכבשה ואילת תהיינה עדות
שלטפת אותן והוספת ללכת

— — שדיך ריקות ועירך רחוקה
ולא פעם סגדת אפים
לחרשה ירקה ואשה בצחוקה
וצמרת גשומת עפעפים.

להשאיר

שלמה טנאי

לא לומר את הכל;
גם העץ אומר רק גזע ועלים
ומשאיר שרשים באפלה.
לא לעבר כל הגבולות;
גם אלהים מספר רק שמש,
ירח וכוכבים
ומשאיר יקומים
מעבר למכאובי הדעת.
לא לפרש את האדם עד תם.

איתקה

קונסטנדינוס קוואפיס · תרגם מיוונית: יורם ברונובסקי

בית 1

כי תצא בדרך אל איתקה
שאל כי תאריך דרךך מאד
מלאה בהרפתקות, מלאה בדעת.
אל תירא את הלסטריגונים ואת הקיקלופים
אל תירא את פוסידון המשתולל.
לעולם לא תמצאם על דרךך
כל עוד מחשבותיך נשאות, ורגש מעלה
מפעים את נפשך ואת גופך מנהיג.
לא תתקל בלסטריגונים ובקיקלופים
ולא בפוסידון הזועם, אלא אם כן
תעמידם לפניך נפשך.

בית 2

שאל כי תאריך דרךך מאד.
כי בבקרים רבים של קיץ תכנס
בחדוה, בפליאה רבה כל כך
אל נמלים שלא ראית מעולם.
בתחנות מסחר פיניקיות תעגן
תקנה סחורות משבחות לרב,
פנינים ואלמגים, ענבר והבנה,
ומינים שונים של בשמים טובים
ככל שרק תמצא בשמים טובים.
עליך לבקר בהרבה ערי מצרים
ללמד, ללמד מאלה היוזעים.

בית 3

וכל הזמן חשב על איתקה
כי יעודך הוא להגיע שמה.
אך אל לך להחיש את מסעך
מוטב שימשך שנים רבות.
שתגיע אל האי שלך זקן
עשיר בכל מה שרכשת בדרך.
אל תצפה שאיתקה תעניק לך עשר.

בית 4

איתקה העניקה לך מסע יפה
אלמלא היא לא היית כלל יוצא לדרך.
יותר מזה היא לא תוכל לתת.

בית 5

והיה כי תמצאנה עניה - לא רמתה אותך איתקה.
וכאשר תשוב, ואתה חכם, רב־נסיון.
תוכל אז להבין מה הן איתקות אלה.

חצי האי

שיימוס היני • תרגמו מאנגלית: ליאור שטרנברג ואריאל זינדר

כשאין לך עוד מה להגיד, פשוט סע
סביב חצי האי במשך יום שלם.
השמים גבוהים כמו מעל מסלול המראה,
הארץ בלתי מסמנת, כך שלא תגיע לעולם

אלא רק תעבר, תמיד חומק ממפלת.
בשעת הערבים, אפקים גומעים לתוכם ים וגבעות,
שדה חרוש בולע את הבקתה המסידת
ואתה שוב בחשכה. עכשו הזכר במראות
רצועת החוף המבהיקה וצללית גזע פרות,
הסלע שקרע לגזרים את הגלים,
צפרים מתנודדות על רגליהן בחשיבות,
איים מסיעים עצמם אל תוך ערפלים

וסע בחזרה הביתה, כשעדין אין לך מה להגיד
אך יש לך מפתח להבנת הנופים כלם:
דברים המסידים על צורתם האמתית,
מים וקרקע בשיאם.

בכל לבי אמת

יהודה הלוי

בכל לבי, אמת, ובכל מאדי / אהבתיך, ובגלויי וסודי.
שמך נגדי — ואיך אלה לבדי? / והוא דודי — ואיך אשב יחידי?
והוא גרי — ואיך ידעך מאורי? / ואיך אצען? — והוא משען בידי!
הקלוני מתים, לא ידעו כי / קלוני על כבוד שמך כבודי.
מקור חיי — אברךך בחיי, / וזמירתי — אומרך בעודי!

שחי לאל

שלמה אבן גבירול

שחי לאל, יחידה החכמה, / ורוצי לעבד אותו באימה.
לעולמך פני לילך ויומך, / ולמה תרדפי הבל ולמה?
משולה את בחיותך לאל חי, / אשר נעלם כמו את נעלמה.
הלא אם יוצרך טהור ונקי — / דעי כי כן טהורה את ותמה.
חסין ישא שחקים על זרועו — / כמו תשא גויה נאלמה.
זמירות קודמי, נפשי, לצורך / אשר לא שם דמותך באדמה.
קורבי, ברכו תמיד לצורכם / אשר לשמו תהלל כל נשמה!

לבדי

חיים נחמן ביאליק

בית 1

כלם נשא הרוח, כלם סחף האור,
שירה חדשה את-בקר חיייהם הרנינה;
ואני, גוזל רך, נשתכחתי מלב
תחת כנפי השכינה.

בית 2

בדד, בדד נשארתי, והשכינה אף-היא
כנף ימינה השבורה על-ראשי הרעידה.
ידע לבי את-לבה: חרד חרדה עלי,
על-בנה, על-יחידה.

בית 3

כבר נתגרשה מכל-הזויות, רק-עוד
פנת סתר שוממה וקטנה נשארה —
בית-המדרש — ותתכס בצל, ואהי
עמה יחד בצרה.

בית 4

וכשפלה לבבי לחלון, לאור,
וכשצירלי המקום מתחת לכנפה —
כבשה ראשה בכתפי, ודמעתה על-דף
גמרתי נטפה.

בית 5

חָרַשׁ בְּכֶתֶה עָלַי וּתְתַרְפֵּק עָלַי,
וְכִמּוּ שָׁכָה בְּכִנְפֶּיהָ הַשְּׁבוּרָה בְּעָדַי:
"כָּלֶם נִשָּׂא הָרוּחַ, כָּלֶם פָּרְחוּ לָהֶם,
וְאַחֲרָיו לְבָדִי, לְבָדִי..."

בית 6

וְכָעֵין סִיּוֹם שְׁלִי-קִינָה עֲתִיקָה מְאֹד,
וְכָעֵין תַּפְלָה, בְּקִשָּׁה וְחִרְדָּה כְּאַחַת,
שָׁמְעָה אֲזָנִי בְּבִכְיָה הַחֲרִישִׁית הִיא
וּבְדִמְעָה הִיא הָרוּתָחַת —

ים הדממה פולט סודות

חיים נחמן ביאליק

ים הדממה פולט סודות,
וְכָל-הָעוֹלָם כָּלוּ שוֹתֵק;
וּמֵאַחֲרֵי הָרַחִים
שָׁאוֹן הַנַּחַל אֵינוֹ פּוֹסֵק.

שָׁחֹר הַלֵּילָה הוֹלֵךְ כּוֹבֵשׁ,
מְרַכֵּב צֶלַע עַל-צֶלַע וְכוֹפֵל;
דּוֹמֵם אֲלֵי-הַיָּם הַמְּחַשְׁכִּים
כּוֹכֵב אַחֵר כּוֹכֵב נּוֹפֵל.

וּבְהִשְׁתַּתֵּק כָּל-הָעוֹלָם,
אַרְגִּישׁ: לְבִי עָר וּמִדְבָּר;
אַרְגִּישׁ: מַעֲיֵן טְהוֹר אֶחָד
הוֹמָה אֵט שֵׁם וּמִתְגַּבֵּר.

אוֹמֵר לְבִי לִי בְּחֻשָּׁאִי:
"בְּנִי! חֲלוּמוֹתַיִךְ בָּאוּ;
נָפַל כּוֹכֵב מְרַקִיעַ —
הָאֲמִינָה — לֹא שָׁלָךְ הוּא.

עוֹד שָׁלָךְ קְבוּעַ אֵיתָן
וּבְמִשְׁבָּצָתוֹ יִזְרַח שֶׁמָּה;
שָׂא עֵינֶיךָ — הִנֵּה שֵׁם הוּא
קוֹרֵץ, רוֹמֵז לְךָ נְחֻמָּה."

ובהשתתק כל־העולם
אֲשֶׁב אֲבִיט אֶל־כּוֹכְבִי;
לִי אֵין עוֹלָם אֶלָּא אֶחָד —
הוא הָעוֹלָם שֶׁבְּלִבִּי.

אַמֶּת אַחַת וְלֹא שְׁתֵּים

אורי צבי גרינברג

רְבוּתֵיכֶם לְמַדּוּ: אֶרֶץ בְּכֶסֶף נִקְנִית.
קוֹנִים אֶת הַנִּיר וְתוֹקְעִים בּוֹ מַעְדָּר.
וְאַנְכִי אוֹמֵר: אֵין אֶרֶץ בְּכֶסֶף נִקְנִית
וּבְמַעְדָּר גַּם חוֹפְרִים וְקוֹבְרִים אֶת הַמֶּת.

וְאַנְכִי אוֹמֵר: אֶרֶץ נִכְבְּשֶׁת בְּדָם.
וְרַק הַנִּכְבְּשֶׁת בְּדָם, מְקַדֶּשֶׁת לְעַם
קִדְשֶׁת הַדָּם.

וְרַק הַהוֹלֵךְ אַחֲרֵי הַתּוֹתַח בְּשָׂדֶה,
זוֹכָה כֵּן לְלַכֵּת אַחֲרֵי מַחְרָשְׁתּוֹ הַטּוֹבָה
עַל זֶה הַשָּׂדֶה שֶׁנִּכְבְּשׁ.

וְרַק זֶה הַשָּׂדֶה, נוֹתֵן לֶחֶם מִזֵּין וּמִבְּרִיא,
וְהַבִּית הַקֵּם עַל תְּלוֹוֹ הוּא מִבְּצֵר וּמְקַדֵּשׁ,
כִּי בְּזֶה הַשָּׂדֶה דָּם־כָּבוֹד.

רְבוּתֵיכֶם לְמַדּוּ: הַמְּשִׁיחַ יָבֹא בְּדוֹרוֹת הַבָּאִים
וַיְהוּדָה תִּקּוּם בְּלִי אֵשׁ וּבְלִי דָם.
הִיא תִּקּוּם עִם כָּל עֵץ, עִם כָּל בֵּית נוֹסֶף.
וְאַנְכִי אוֹמֵר: אִם דּוֹרְכֶם יַפְגֵּר
וְלֹא יִדְחַק בְּיָדָיו וּדְפָקִיו אֶת הַקֶּץ
וּבְאֵשׁ לֹא יָבֹא עִם מִגֵּן שֶׁל דָּוִד
וּבְדָם לֹא תִבְאֶנָּה אֲרֻכְבוֹת סוּסָיו -
לֹא יָבֹא הַמְּשִׁיחַ בְּדוֹר גַּם רְחוֹק.
לֹא תִקּוּם יְהוּדָה.

והייתם למס חי לכל שליט נכרי.
ביתכם יהי קש לגצו של כל זר.
ועצכם יכרת עם פריז הבשל.
וכרסכם תבקע על פרשה ביד צר.
ושויו של בחור כשויו של תינוק
לחברו של אויב - -

ורק פטפוטכם ישאר - שלכם...
ועדות קלונכם - בבית עקד ספרים.
וקללת עד בחתודת הפרצוף.

רבתיכם למדו: יש אמת אחת לאמות:
דם תחת דם - ולא היא אמת יהודים.
ואנכי אומר: אמת אחת ולא שתים.
כשמש אחת וכשם שאין שתי ירושלים.
כתובה בתורת הכבוש של משה ויהושע
ועד לאחרון מלכי ולביאי הפצוע,
אמת, ששני גליות ובוגדים אכלוה.
וזה יהי יום ומנחל מצרים עד פרת
ומים עד מעבר מואב יעלו בחורי
וקראו את אויבי ומשנאי אל הקרב האחרון.

ירשה

חיים גורי

האיל בא אחרון.
ולא ידע אברהם כי הוא
משיב לשאלת הילד,
ראשית-אונז בעת יומו ערב.

נשא ראשו השב.
בראותו כי לא חלם חלום
והמלאך נצב -
נשרה המאכלת מידו.

הילד שהתר מאסוריו
ראה את גב אביו.

יצחק, כמספר, לא העלה קרבן.
הוא חי ימים רבים,
ראה בטוב, עד אור עיניו כהה.

אָבֵל אֶת הַשָּׂעָה הָהִיא הוֹרִישׁ לְצֹאצְאָיו.

הֵם נוֹלְדִים

וּמֵאֲכָלֶת בְּלֶבָם.

מְזֹמָר

אדמיאל קוסמן

אָמֵן, שְׁתַּעֲשֶׂה אוֹתָנוּ קִטְנָטָנִים כְּאַלֹה. קִטְנָטָנִים

מָאד, בְּבִקְשָׁה, מִתַּחַת לְגִלְקִסְיוֹת הַגְּדוֹלוֹת שֶׁלָּךְ.

אָמֵן, שְׁתַּעֲשֶׂה אוֹתָנוּ קִטְנָטָנִים מָאד, בְּגִדְל זָרָת, מִתַּחַת

לְגִלְקִסְיוֹת, לְשִׁמְשׁוֹת, וְלְשִׁבִּילִים שֶׁל הַחֵלֶב, הַמִּים, וְהָאוֹר הָעֵז שֶׁלָּךְ.

אָמֵן, שְׁתַּעֲשֶׂה אוֹתָנוּ בְּמִדָּה אַחֲרֵת, קִטְנָטָנִים כְּאַלֹה, לֹא נִרְאִים, לֹא מְבִינִים

וְלֹא רוֹאִים בְּכֻלָּל מָה יֵשׁ לָךְ מָה אֵין. מָה אֶכְפֵּת לָךְ? תַּעֲשֶׂה אוֹתָנוּ

פְּצֻפוֹנִים, בְּגִדְל זָרָת, וְנִהְלֵלְךָ עַל כֶּךָ, אָמֵן.

תְּבִיא אֵיזָה חֲדוּשׁ

אלחנן ניר

בְּחַיִּיךָ, תִּבְיָא אֵיזָה חֲדוּשׁ.
מִשְׁהוּ זָנִיחַ, לֹא אֶגְרוּסָע גְּלִיק,
לֹא קוֹלוֹת וּבְרָקִים אוֹ אֵיזָה בִּיג־דִּיל
אָבֵל בְּחַיִּיךָ, שְׁחִרָר לָנוּ כָּבֵר מִשְׁהוּ.
תֵּן מִשְׁהוּ מִינּוּרִי, נָטוּל חֲשִׁיבוֹת,
בְּלִי מַלִּים וְהַקְדָּמוֹת וְהַתְנַצְּלוֹת,
כִּי בְּאַמָּת לֹא חָשׁוּב מָה
וְלֹא נָעִים לְבַקֵּשׁ.
אָבֵל הַפֶּעַם בְּנִגּוּד לְכָל הַכְּלָלִים:
שְׁחִרָר לָנוּ מִשְׁהוּ.
רְאֵה אוֹתָנוּ
לֹא צְדִיקִים וְלֹא חֲסִידִים וְלֹא גְּאֻלָּה לְמַעַן שְׁמֶךָ,
רְאֵה כִּי צַד אָנוּ דְּשִׁים בְּעֶרְפֶּל
רְצִים אַחֵר הַהֶבֶל וּמִזְקִינִים מִבְּלִי מִשִּׁים,
אִז אִם אֵין פְּנִיךָ הוֹלָכִים
לְפָחוֹת תִּבְרִיחַ סְעָרָה קִטְנָה מַעֲבָר לְגִבּוֹל,
תַּחֲבִיָּא בְּתָא הַמְטָעֵן
שְׁבֵר רַעְבוֹן לְמִמְשָׁלֶת הַלִּילָה הַכְּבוּיָה שְׁלָנוּ.
אֲנִי נִשְׁבַּע שְׁלֹא נִדְקָדֵק וְלֹא נִתְפַּלֵּל
(אֶפְלוּ לֹא אֵיפָה הִיִּיתָ בִּשְׁוֹאָה),
נִשְׁמַח עַל כָּל פְּרוּר וְנִדַּע שְׁהוֹרֶדֶת חֲדוּשׁ
אֶל חַיֵּינוּ הַיְבִשִּׁים, הַמְסוּרִים בְּיַדֶּיךָ

שִׁיר לִלֵּא שֵׁם

חֲדוּוּהָ הֶרֶכְבִּי

בֵּית 1

אֲנִי רוֹצֶה לְהוֹדוֹת לָךְ שֶׁהִבְחַנְתָּ בִּי בְּדֶרֶכְךָ,
שְׁשַׁמְתָּ לֵב אֵלִי,
שֶׁהִבְטַתָּ לְכוּן שְׁלִי,
שֶׁקִּרְאתָ לִי בְּשִׁמִּי

בית 2

אם תזדמני שוב
באחת הסמטאות,
בין העשבים הגבוהים, מאחורי
המחסנים ההם,
במקום הבוכה ההוא
– המקום שלא אכפת לך אף אחד מאף אחד –
מנחת שם כבר לא מעט,
עם שערות חצי לבנות,
אדמה כמו אש מהכפור של החורף

בית 3

אל תעברי על פני,
בדקי אם יש עוד נשימה בתנועותי

* חדווה הרכבי (1941–2025) – משוררת וציירת ישראלית, זכתה בפרסים רבים ובהם פעמיים בפרס היצירה לסופרים עבריים (1982, 1992) ופרס אקו"ם על מפעל חיים בתחום הספרות (2017). מספריה: עדי (1981); האחר (1993); מיגו (2018). השיר הוא מתוך ספרה האחרון הלית הלית (2025), הוצאת הקיבוץ המאוחד.

כל הבגרויות בספרות עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/literature